

GUIA DOCENT
CURS 2022-23

FITXA TÈCNICA DE L'ASSIGNATURA

Dades de l'assignatura	
Nom	Història de la Filosofia Antiga
Codi	211151
Titulació	Batxillerat en Filosofia
Curs	Primer
Semestre	Primer
Crèdits ECTS	5
Caràcter	Obligatòria
Mòdul	Formació bàsica
Universitat	Ateneu Sant Pacià
Horari	Dimarts, 10:05-12:05 i dijous, 9:10-10.
Professor/s	Xavier Prevosti
Descriptor	L'objectiu del present curs és introduir l'alumnat en l'estudi i la comprensió del moviment espiritual i cultural que tingué lloc en el món hel·lènic a partir del segle VI aC i que rebé el nom de filosofia. Avesats com estaven els homes i les dones a llegir el món a través dels cants homèrics, de les creacions hesiòdiques i de les escenificacions tràgiques i còmiques, ara, enduts pel seu encuriosiment, s'adreçaven, guiats pel logos, a la recerca d'una fonamentació última de la realitat que la naturalesa els brindava i les relacions humanes a la polis els revelaven. Aquells homes i aquelles dones de la mediterrània hel·lènica aprengueren a llegir el món des d'una òptica crítica i racional, emmarcada, això sí, en una profunda i rica vida espiritual i cultural –una manera de viure oberta a l'esperit– que aquest curs pretén mostrar a través de la presentació dels seus autors i dels seus corrents principals de pensament.
Modalitat de impartició	Presencial
Llengua	Català

Docent	
Nom	Francesc Xavier Prevosti
Departament	Història de la filosofia i de la ciència
Despatx	
e-mail	xprevosti.filosofia@edusantpacia.cat
Telèfon	934534338
Horari de	Horari a convenir.

DADES ESPECÍFIQUES DE L'ASSIGNATURA

Contextualització de l'assignatura
Aportació al perfil professional de la titulació
Prerequisits
No n'hi ha.

Competències – Objectius
Competències de l'assignatura
Competències Generals
<p>CG1. Que l'alumne sigui capaç d'adquirir coneixements generals bàsics sobre l'àrea d'estudi (filosofia i humanitats), partint de llibres de text avançats i incloent cada vegada més els grans clàssics i les monografies més importants.</p> <p>CG4. Que l'alumne sigui capaç de treballar cooperativament i en equip en l'àmbit de la filosofia i de les humanitats.</p> <p>CG5. Que l'estudiant adquireixi una bona capacitat comprensiva en relació amb els textos d'alt nivell cultural.</p> <p>CG8. Que l'alumne sigui capaç d'adquirir habilitats d'elaboració o de defensa d'arguments amb consciència crítica i autocrítica.</p> <p>CG11. Que l'estudiant adquireixi habilitats analítiques i sintètiques pel que fa a fenòmens culturals d'alta complexitat; això és: que aprengui a descompondre els problemes i les qüestions de manera adequada ala resolució, aprenent alhora a establir les connexions necessàries amb altres aspectes de la pròpia disciplina o amb altres disciplines.</p> <p>CG16. Que l'alumne sigui capaç de comunicar-se correctament de forma oral i escrita en català i en castellà, i que adquireixi una bona capacitat d'exposició i d'explicació, tant a nivell oral com escrit, per tal de dirigir-se tant a públics especialitzats com no especialitzats.</p>
Competències Específiques (Mòdul: Formació bàsica)
<p>CE1. Que l'alumne sigui capaç d'adquirir les habilitats necessàries per començar a analitzar, comprendre i manejar sistemàticament la terminologia bàsica dels grans àmbits temàtics de la filosofia i a distingir-los segons la seva naturalesa, objecte i mètodes propis.</p> <p>CE2. Que l'alumne adquireixi habilitats d'argumentació específicament filosòfiques fonamentals sobre les qüestions que s'estudiaran en els diversos campo temàtics de la filosofia, detectant problemes i apories, i sabent posicionar-se personalment de forma reflexionada, crítica, flexible i respectuosa amb les altres opinions.</p> <p>CE8. Que l'alumne adquireixi les habilitats necessàries per poder usar correctament els principis hermenèutics en les seves pròpies aproximacions als textos i als problemes filosòfics.</p> <p>CE11. Que l'estudiant sigui capaç d'adquirir un coneixement històric sistemàtic, crític i profund de les grans èpoques i dels grans autors de la tradició filosòfica occidental, de les seves teories i arguments, i de les principals interpretacions que han suscitat els seus escrits.</p>

BLOCS TEMÀTICS I CONTINGUTS

Continguts – Unitats Temàtiques
UNITAT 1: Els inicis del pensament grec. Presocràtics, sofistes i Sòcrates
Tema 1: Els orígens grecs del pensament occidental
1.1. Homer, Hesíode i la diversitat religiosa a l'època grega arcaica. 1.2. Condicions socials, polítiques i econòmiques que afavoriren el sorgiment de la filosofia. 1.3. Trets i interrogants essencials de la filosofia antiga.
Tema 2: Els naturalistes presocràtics, filòsofs de la <i>physis</i>
2.1. Els jonis i el problema de l' <i>arkhé</i> . L'escola de Milet: Tales, Anaximandre i Anaxímenes. 2.2. La contribució de la Magna Grècia a la filosofia: Pitàgores i els pitagòrics. 2.3. Heràclit d'Efes. 2.4. Els itàlics. L'escola d'Elea: Parmènides i el descobriment de l'ésser. 2.5. Els físics pluralistes: Empèdocles, Anaxàgores, Leucip i Demòcrit.
Tema 3: La filosofia a l'àgora d'Atenes: els sofistes i Sòcrates. Del cosmos a l'home
3.1. El moviment sofista. 3.2. Sòcrates: la seva vida i el problema de les fonts. 3.3. L'ètica socràtica, el mètode dialèctic, la <i>maieutica</i> i el <i>no-saber</i> . 3.4. Els socràtics menors.
UNITAT 2: Plató i l'Acadèmia d'Atenes
Tema 4: Introducció general a l'obra de Plató
4.1. Vida i obres de Plató. 4.2. Autenticitat i evolució dels escrits. Les doctrines no escrites. 4.3. La forma del <i>diàleg</i> platònic i Sòcrates com a personatge dels diàlegs. 4.4. Recuperació i sentit del <i>mite</i> en Plató.
Tema 5: Plató i l'horitzó de la metafísica
5.1. La <i>segona navegació</i> o el descobriment de la metafísica. 5.2. El món de les idees i la seva estructura. 5.3. Gènesi i estructura del cosmos sensible. La cosmologia del <i>Timeu</i> . 5.4. Déu i el diví en Plató. 5.5. La teoria del coneixement i la dialèctica platònica. L'art i la retòrica. 5.6. L'amor com a via a l'absolut. El <i>Simposi</i> .
Tema 6: Plató. L'home i la societat
6.1. La concepció de l'home. El <i>Fedó</i> . 6.2. El <i>mite d'Er (República)</i> i el <i>mite del carro alat (Fedre)</i> . 6.3. L'Estat ideal i les seves formes històriques. La <i>República</i> . 6.4. Conclusions. El <i>mite de la caverna</i> . L'Acadèmia platònica i els seus successors.
UNITAT 3: Aristòtil i el Liceu d'Atenes
Tema 7: Introducció general a l'obra d'Aristòtil
7.1. Vida i obres d'Aristòtil. 7.2. Evolució dels seus escrits i reconstrucció del seu pensament. 7.3. Les relacions entre Plató i Aristòtil.
Tema 8: Aristòtil i la sistematització del saber
8.1. La <i>Metafísica</i> com a <i>filosofia primera</i> . Els sentits de l'ésser. 8.2. La substància suprasensible. 8.3. La <i>Física</i> i la matemàtica. 8.4. La lògica, la retòrica i la poètica.
Tema 9: Aristòtil. L'home i la societat
9.1. La psicologia. L'ànima i les seves funcions. 9.2. L'ètica: les virtuts i la felicitat. 9.3. La política: l'Estat i les seves formes.

9.4. Conclusions. L'escola peripatètica després de la mort d'Aristòtil.

UNITAT 4: La filosofia a l'època hel·lenística i a l'Imperi Romà

Tema 10: La filosofia hel·lenística

10.1. Introducció general. La revolució d'Alexandre Magne i les seves conseqüències espirituals i culturals.

10.2. El cinisme.

10.3. L'epicureisme.

10.4. L'estoïcisme.

10.5. L'escepticisme i l'eclecticisme.

Tema 11: La filosofia a l'època imperial

11.1. Les escoles filosòfiques paganes durant els primers segles de l'era cristiana.

11.2. El neoestoïcisme a Roma: Sèneca, Epictet i Marc Aureli.

11.3. La confluència del pensament bíblic amb l'hel·lenisme. Filó d'Alexandria.

Tema 12: Plotí, el neoplatonisme i el final de la filosofia antiga

12.1. Vida, obres i escola de Plotí.

12.2. El pensament de Plotí i la seva originalitat.

12.3. Evolució del neoplatonisme i final de la filosofia pagana antiga.

12.4. Influència del neoplatonisme en la filosofia i la teologia cristiana.

12.5. Conclusió general. La *filosofia, manera de viure*, oberta al logos i a l'esperit.

METODOLOGIA DOCENT

Aspectes metodològics generals de l'assignatura

Metodologia Presencial

Ensenyament-aprenentatge presencial:

- exposició del professor.
- exposició de l'estudiant.
- debats.

- examen final (escrit).

Ensenyament-aprenentatge dirigit:

- lectures orientades.
- tutories individuals.
- treball escrit individual i exposició a l'aula.

Ensenyament-aprenentatge autònom:

- lectures complementàries proposades pel professor.
- estudi personal.
- cerca d'informació i materials.

RESUM D'HORES DE TREBALL DE L'ALUMNAT

MODALITAT PRESENCIAL

Treball a l'aula		Treball o activitats fora de l'aula	
Classes teòriques	42h	Treball personal de l'alumne	53h
Classes pràctiques / Tutoria col·lectiva	8h	Tutories personalitzades	3h
Exàmens	4h	Estudi per als exàmens	15h
CRÈDITS ECTS: 5			125h

AVALUACIÓ I CRITERIS DE QUALIFICACIÓ

MODALITAT PRESENCIAL		
ACTIVITATS D'AVAUACIÓ	CRITERIS	PES
Participació activa i comentari de textos a l'aula	Participació activa. Capacitat de comprendre les idees fonamentals d'un text. Capacitat de plantejar, a partir dels textos, qüestions en relació amb els altres continguts de l'assignatura.	10%
Treball escrit	Capacitat analítica i sintètica en relació a un text important o un tema significatiu relatiu a algun dels continguts de l'assignatura, acordat entre l'alumne i el professor. Bona redacció i metodologia adequada a un treball acadèmic. Capacitat d'adoptar un punt de vista personal i crític.	30%
Dos exàmens parcials	Capacitat d'exposició i desenvolupament coherent d'alguns temes essencials de l'assignatura proposats a partir d'un temari lliurat prèviament als alumnes. Bona redacció i expressió escrita. Capacitat de síntesi dels principals continguts de l'assignatura. Capacitat d'adoptar un punt de vista personal i crític.	30%, primer parcial 30%, segon parcial

*Per a poder realitzar la prova escrita tant de la convocatòria ordinària com extraordinària cal haver realitzat la resta d'activitats que són objecte d'avaluació.

CONVOCATÒRIA EXTRAORDINÀRIA (PRESENCIAL):

Els criteris d'avaluació són els mateixos que en la convocatòria ordinària, per la qual cosa cal aportar totes les activitats d'avaluació considerades en el curs. Es guardaran les notes de les activitats realitzades, a l'espera de que es realitzin les activitats pendents. En aquesta avaluació s'aplicaran els mateixos criteris de ponderació que en l'avaluació ordinària.

BIBLIOGRAFIA

Bibliografia Bàsica
<u>Manual bàsic recomanable:</u> Giovanni REALE, Dario ANTISERI, <i>Historia del pensamiento filosófico y científico. Tomo I: Antigüedad y Edad Media</i> , Barcelona: Herder 1992.
<u>Històries de la filosofia antiga de referència, per a un estudi més aprofundit:</u> W. K. C. GUTHRIE, <i>Historia de la filosofía griega</i> , 6 vols., Madrid: Gredos 1984. Giovanni REALE, <i>Storia della filosofia greca e romana</i> , 10 vols., Milano: Tascabili Bompiani 2004.

Altres obres de referència:

Pierre HADOT, *¿Qué es la filosofía antigua?*, México: FCE 1998.

Werner JAEGER, *Paideia: los ideales de la cultura griega*, México: FCE 1962.

Altres històries generals de la filosofia que poden resultar útils:

Émile BREHIER, *Història de la filosofia. 1. Antiguitat i Edat Mitjana*, Madrid-Bellaterra: Tecnos-UAB 1998.

Frederick COPLESTON, *Historia de la Filosofía. 1. Grecia y Roma*, Barcelona: Ariel 1969.

Julián MARIAS, *Historia de la filosofía*, Madrid: Revista de Occidente 1960.

*Les fonts recomanades i les principals edicions de les obres per a la lectura de cadascun dels autors seran indicades al llarg del curs.

Bibliografía Complementària

Pierre AUBENQUE, *El problema del ser en Aristóteles*, Madrid: Taurus 1974.

Jonathan BARNES, *Los presocráticos*. Madrid: Cátedra 1992.

Ignasi BOADA, «Heidegger lector d'Heràclit: Repensar la Veritat», *Comprendre I* (1999): 189-217.

Ignasi BOADA, «Heidegger lector de Parmènides: Repensar la Veritat», *Revista Catalana de Teologia XXIV* (1999): 183-214.

Antoni BOSCH-VECIANA, *La saviesa nascuda en el Temple de Delfos*, Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya – Facultat de Filosofia de Catalunya 2006.

Rémi BRAGUE, *La sabiduría del mundo. Historia de la experiencia humana del universo*, Madrid: Encuentro 2008.

Rémi BRAGUE, *Introduction au monde grec. Études d'histoire de la philosophie*, Flammarion (Champs essais) 2008.

F. M. CORNFORD, *Principium sapientiae. Los orígenes del pensamiento filosófico griego*, Madrid: Visor 1988.

J. M. CROMBIE, *Análisis de las doctrinas de Platón*, 2 vols., Madrid: Alianza 1979.

E. R. DODDS, *Paganos y cristianos en una época de angustia*, Madrid: Cristiandad 1975.

Ingemar DÜRING, *Aristóteles*, México: FCE 1990.

Eleuterio ELORDUY, *El estoicismo*. Madrid: Gredos 1972.

Paul FRIEDLÄNDER, *Platón, verdad del ser y realidad de vida*, Madrid: Tecnos 1991. [Traducció italiana de l'obra sencera: *Platone*, Milano: Bompiani 2004].

Miguel GARCÍA-BARÓ, *Sócrates y herederos. Introducción a la historia de la filosofía occidental*. Salamanca: Sígueme 2009.

Miguel GARCÍA-BARÓ, *De Homero a Sócrates. Invitación a la filosofía*, Salamanca: Sígueme 2004.

Miguel GARCÍA-BARÓ, *La defensa de Sócrates*, Salamanca: Sígueme 2004.

Miguel GARCÍA-BARÓ, *Filosofía socràtica*, Salamanca: Sígueme 2005.

Miguel GARCÍA-BARÓ, *El Bien perfecto. Invitación a la filosofía platònica*, Salamanca: Sígueme 2008.

Olof GIGON, *La cultura antigua y el cristianismo*, Madrid: Gredos 1970.

Olof GIGON, *Los orígenes de la filosofía griega. De Hesíodo a Parménides*. Madrid: Gredos 1971.

Antonio GÓMEZ ROBLEDO, *Platón. Los seis grandes temas de su filosofía*, México: FCE 1974.

Richard GOULET (dir.), *Dictionnaire des philosophes antiques*, París: CNRS 1989.

G. M. A. GRUBE, *El pensamiento de Platón*, Madrid: Gredos 1983.

Romano GUARDINI, *La muerte de Sócrates*, Buenos Aires: EMECE 1960.

Pierre HADOT, «Elogi de la filosofía antigua», *Comprendre V* (2003): 141-164.

Pierre HADOT, *Ejercicios Espirituales y Filosofía Antigua*, Madrid: Siruela 2006.

E. A. HAVELOCK, *Prefacio a Platón*. Madrid: Visor 1994.

D. A. HYLAND, *Los orígenes de la filosofía en el mito y los presocráticos*. Buenos Aires: El Ateneo 1975.

Werner JAEGER, *Aristóteles*, México: FCE 1947.

Werner JAEGER, *Cristianismo primitivo y paideia griega*, México: FCE 1965.
Werner JAEGER, *La teología de los primeros filósofos*, México: FCE 1982.
G.S. KIRK, J. E. RAVEN, M. SCHOFIELD, *Los filósofos presocráticos*, Madrid: Gredos 1987.
A. A. LONG, *La filosofía helenística*, Madrid: Revista de Occidente 1975.
Felipe MARTÍNEZ MARZOA, *Historia de la filosofía Antigua*, Madrid: Akal 1995.
Joseph MOREAU, *Aristóteles y su escuela*, Buenos Aires: Eudeba 1972.
Wilhelm NESTLE, *Historia del espíritu griego*, Barcelona: Ariel 1975.
J. A. NUÑO, *El pensamiento de Platón*, Caracas: Imprenta universitaria, Universidad Central de Venezuela 1963.
M. C. NUSSBAUM, *La Terapia del Deseo. Teoría y práctica en la ética helenística*, Barcelona: Paidós 2003.
Jan PATOČKA, *Platón y Europa*, Barcelona: Península 1991.
Giovanni REALE, *Introducción a Aristóteles*, Barcelona: Herder 1985.
Giovanni REALE, *La sabiduría Antigua. Terapia para los males del hombre contemporáneo*, Barcelona: Herder 1996.
Giovanni REALE, *Guía de lectura de la "Metafísica" de Aristóteles*, Barcelona: Herder 1999.
Giovanni REALE, *Platón : en búsqueda de la sabiduría secreta*, Barcelona: Herder 2001.
Giovanni REALE, *Por una nueva interpretación de Platón*, Barcelona: Herder 2003.
Giovanni REALE, *Raíces culturales y espirituales de Europa*, Barcelona: Herder 2005.
J. M. RIST, *La filosofía estoica*, Barcelona: Crítica 1995.
David ROSS, *Teoría de las ideas de Platón*, Madrid: Cátedra 1986.
Manuel SÁNCHEZ CUESTA, *La ética de los griegos*. Madrid: Ediciones Clásicas 2001.
Emmanuele SEVERINO, *La filosofía antigua*, Barcelona: Ariel 1986.
Bruno SNELL, *Las fuentes del pensamiento europeo*. Madrid: Razón y Fe, 1965.
Th. A. SZLEZÁK, *Leer a Platón*, Madrid: Alianza 1991.
Eduard ZELLER, *Sócrates y los sofistas*, Buenos Aires: Nova 1995.
Xavier ZUBIRI, *Introducción a la filosofía de los griegos*, Madrid: Alianza Editorial - Fundación Xavier Zubiri 2018.